

Nota: nos hic non loqui de innocentem, qui in foro est probatus nocens, de hoc enim agetur
Exam. 4. num. 40.

Ratio 1. Nemo direcet, & per se potest auferre vitam, nisi qui habet dominum vita: Sed solus Deus habet dominum vita hominis, unde Abraham non peccasset occidendo filium suum Isaac, quia erat ei mandatum a Domino. *Ergo.*

Ratio 2. de bello justo est: fundamentum belli, & nescis est injuria illata: Sed innocentes (uti sunt mulieres, parvuli, Religiosi, Clerici, Peregrini, Hostes, Mercatores, & ceteri, & redeuentes) non infirmitur injuriarum, ut supponitur; si enim aliquantum patitur?

Dicitur est in Quæst. per se, & direcet, nam indirecte, & per accidentem occidere innocentem, non est peccatum, sicut si bellum justum non possit alter expediti; quam cum nocentibus occidendo innocentem. Eadem ratione Respublica licet exponit pro sua defensione vitam civium. Pariter in casu in Q. 5. proposito innocens sponte sua tamquam pars (quæ est propter totum) tenetur, se offere pro bono communis, ut à tanto malo liberet communitem, quod si non faciat, potest id Respublica ei praepetrare; si præceptio non obediatur, jam fit nocens, & tunc ut talis potest trahi Tyranno.

Oppon. 1. contra hanc indirectam occisionem innocentis: in eo casu Respublica non possit Tyranno Codices sacros, alias res sacras tradere ad illudendum.

2. Nec Virginem ad violandum, si eam peteret. *Ergo* nec Innocentem.

Ratio Consequentiam. Nam iuxta omnes DD. honor Dei est præferendus etiam publica saluti, seu bono communis: illa autem traditio rerum sacrarum est sacrelium, deducens, & injurya direcet redundans in Deum. Virginem autem magnum imminet periculum animæ, ne consentiat in peccatum.

QUÆRO VI. Licitne per medicinas, vel alia media procurare abortum, maximè pro conservatio-
ne vita humana?

XXV. *Resp. 1.* Qui ex malitia impedit, ne fetus humanus conceipatur, aut conceptus animetur, licet non propriæ homicida, est tamen quasi talis, & mortali peccatum.

Ratio: Homicidium propriæ est occidio hominis, quando autem fetus non est animatus, non est homo; quia tamen sentiat ad generationem hominis ordinatur, est indirecta occiso hominis. *Ergo.* *Nota* tamen, per hoc non incurri irregularitatem.

Resp. 2. Qui voluntarie, sive ipsa sua opera, sive consilio, sive alio modo procurat abortum fetus animati, effectu secuto, gravissime peccat, & incurrit irregularitatem.

Ratio: Quia verè est homicidium. Vide infra de irregularitate.

Resp. 3. Probabilis est, & tuius est, numquam licere, direcet expellere forum, eti nondum animatus etiam propter vitam conservandam, aut infamiam vietam, aut scandalum.

Ratio 1. Directa procuratio abortus est intrinsecè mala, quia est contra naturam, & finem primariū generationis: Ergo nullo fine cohonestari potest. Et ex opposita sententiā sequuntur infiniti abusus.

Ratio 2. Substantia seminis non tam proximè servit generationi hominis, quam fetus inanimatus: Sed directa expulsi seminis est intrinsecè mala, nec ullo fine cohonestari potest, v. g. sanitatis gratia, aut ne parentes graventur prolibis, aut ad cavendum infamiam, seu tuendum honorem, ne adultera, vel puerula deflorata concepiat, quibus ea de causa non cœt statim post coitum ejercere semem, etiam si impressa esset, quia hæc violencia oppresio non derogat honori. *Ergo.*

Nota inter propositiones ab Innocentio XI. damnatas esse, & hanc Num. 34. *Licit procurare abortum*

ante animationem fatus, ne quælla reprehensa graviā occidatur, aut infametur.

Oppon. Inter duo mala minus potest eligi, quæ est communis regule juris: Sed perdere forum imperfictum est minus malum, quam miseram mulierem exponere periculo vita, scandalum, infamiam, &c. si peccasset occidendo filium suum Isaac, quia erat ei mandatum a Domino. *Ergo.*

Ratio 2. de bello justo est: fundamentum belli, & nescis est injuria illata: Sed innocentes (uti sunt mulieres, parvuli, Religiosi, Clerici, Peregrini, Hostes, Mercatores, & ceteri, & redeuentes) non infirmitur injuriarum, ut supponitur; si enim aliquantum patitur?

Quomodo possit inter duo mala culpæ suaderi minus, ut sunt v. g. vulnus, vel mors, non verò de multis culpis; nam nec minimum veniale peccatum licet committere, etiam pro salute totius mundi?

Ratio 3. Juxta sententiam licet sumere medicinam, quæ direcet, & ex natura sua tendit ad sanitatem matris, & non ad expulsionem fetus, si sanitas aliter obtineri non possit, saltem si fetus non sit animatus.

Ratio 4. Quia tunc abortus sequitur merè per accidentem, & medicina sumitur præcisè ex motivo sanitatis.

Ratio 5. Item licet, eti fetus jam esset animatus, si de matris sanitate jam esset desperatum, & ea non sanata proles prodire non posset.

Ratio: quia in hoc medicina esset favorabilis matri, & proli, quia matre moriente mortifera, & proles, matre sanata possit supervivere proles, licet fortè per accidentem sequeatur abortus.

XXVI. *Quid sentis de tempore, quo fetus animatur?*

Ratio: Communis DD. opinio est, masculum animali, & proli, quia matre moriente mortifera, & proles, matre sanata possit supervivere proles, licet fortè per accidentem sequeatur abortus.

XXVII. *Se quid si dubitetur, sitne mas, vel femina?*

Ratio: Quod forum conscientia (in quo in dubio pars tutor est eligenda) presumentum est esse animatum post diem 40. Quam sententiam ut communiori practicari in Penitentiaria Romana, testatur *Silvius ex Navarro*, multum in dicta Penitentiaria versato. *E* contra in foro contentioso, dum agitur de Penitentiaria infligenda, pars maior eligenda est. *E*

Ratio: *Nota* inter propositiones ab Innocentio XI. damnatas esse, & hanc 35. *Videtur probabile, omnem fetus, quædam in utero est, carere anima rationali, & tunc primum incipere carnem habere, cum parvus; ac consequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi.*

Ratio: *Nota* inter propositiones ab Innocentio XI. damnatas esse, & hanc 35. *Videtur probabile, omnem fetus, quædam in utero est, carere anima rationali, & tunc primum incipere carnem habere, cum parvus; ac consequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi.*

Ratio: *Nota* inter propositiones ab Innocentio XI. damnatas esse, & hanc 35. *Videtur probabile, omnem fetus, quædam in utero est, carere anima rationali, & tunc primum incipere carnem habere, cum parvus; ac consequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi.*

Ratio: *Nota* inter propositiones ab Innocentio XI. damnatas esse, & hanc 35. *Videtur probabile, omnem fetus, quædam in utero est, carere anima rationali, & tunc primum incipere carnem habere, cum parvus; ac consequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi.*

Ratio: *Nota* inter propositiones ab Innocentio XI. damnatas esse, & hanc 35. *Videtur probabile, omnem fetus, quædam in utero est, carere anima rationali, & tunc primum incipere carnem habere, cum parvus; ac consequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi.*

Ratio: *Nota* inter propositiones ab Innocentio XI. damnatas esse, & hanc 35. *Videtur probabile, omnem fetus, quædam in utero est, carere anima rationali, & tunc primum incipere carnem habere, cum parvus; ac consequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi.*

Ratio: *Nota* inter propositiones ab Innocentio XI. damnatas esse, & hanc 35. *Videtur probabile, omnem fetus, quædam in utero est, carere anima rationali, & tunc primum incipere carnem habere, cum parvus; ac consequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi.*

Ratio: *Nota* inter propositiones ab Innocentio XI. damnatas esse, & hanc 35. *Videtur probabile, omnem fetus, quædam in utero est, carere anima rationali, & tunc primum incipere carnem habere, cum parvus; ac consequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi.*

Ratio: *Nota* inter propositiones ab Innocentio XI. damnatas esse, & hanc 35. *Videtur probabile, omnem fetus, quædam in utero est, carere anima rationali, & tunc primum incipere carnem habere, cum parvus; ac consequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi.*

Ratio: *Nota* inter propositiones ab Innocentio XI. damnatas esse, & hanc 35. *Videtur probabile, omnem fetus, quædam in utero est, carere anima rationali, & tunc primum incipere carnem habere, cum parvus; ac consequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi.*

Ratio: *Nota* inter propositiones ab Innocentio XI. damnatas esse, & hanc 35. *Videtur probabile, omnem fetus, quædam in utero est, carere anima rationali, & tunc primum incipere carnem habere, cum parvus; ac consequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi.*

Ratio: *Nota* inter propositiones ab Innocentio XI. damnatas esse, & hanc 35. *Videtur probabile, omnem fetus, quædam in utero est, carere anima rationali, & tunc primum incipere carnem habere, cum parvus; ac consequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi.*

Ratio: *Nota* inter propositiones ab Innocentio XI. damnatas esse, & hanc 35. *Videtur probabile, omnem fetus, quædam in utero est, carere anima rationali, & tunc primum incipere carnem habere, cum parvus; ac consequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi.*

Ratio: *Nota* inter propositiones ab Innocentio XI. damnatas esse, & hanc 35. *Videtur probabile, omnem fetus, quædam in utero est, carere anima rationali, & tunc primum incipere carnem habere, cum parvus; ac consequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi.*

Ratio: *Nota* inter propositiones ab Innocentio XI. damnatas esse, & hanc 35. *Videtur probabile, omnem fetus, quædam in utero est, carere anima rationali, & tunc primum incipere carnem habere, cum parvus; ac consequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi.*

Ratio: *Nota* inter propositiones ab Innocentio XI. damnatas esse, & hanc 35. *Videtur probabile, omnem fetus, quædam in utero est, carere anima rationali, & tunc primum incipere carnem habere, cum parvus; ac consequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi.*

Ratio: *Nota* inter propositiones ab Innocentio XI. damnatas esse, & hanc 35. *Videtur probabile, omnem fetus, quædam in utero est, carere anima rationali, & tunc primum incipere carnem habere, cum parvus; ac consequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi.*

De virtutis Justitiae oppositis.

se intentus, occisio vero invasoris sit effectus per accidens. Ita expressè S. D. hic quæst. 62. art. 7. in corp.

Rationes S. D. sunt. 1. Cuilibet naturale est, quod se conservet in esse, quantum potest, & hoc faciens uitum jure suo, à natura sibi indito. 2. Secundum ju-
ra vim vi repellere licet cum moderamine. 3. Actus morales recipiunt speciem secundum id quod intendit, non autem ab eo quod est præter intentionem cum hoc sit per accidentem: Sed casu positio per se intendit defensio sui quæ est bona, & licita. *Ergo.*

Ratio 1. in ipso actu aggressione, nam cessante violentia, & pericolo non licet.

Ratio 2. Si alter negaret recuperari; si enim pos-
sit alio quovis modo honeste, vel via juridica, non
licet: quia excederetur moderamen inculpate tutela.

XXX. *Si quid si invasor bona illa temporalia di-
riperet non immediatè per se, sed per famulos, vel
arte magica per dæmones?*

Ratio sub iisdem clauseis in Resp. 4. & ante insi-
gnatus licet ipsum Principalem occidere.

Ratio patet ex dictis.

Ratio 4. Idem sub iisdem clauseis sententium de-
invasore pudicitie, ut, & honoris & famæ, quando
quis actu in seipso modo quodam injuriousi invaditur,
& magna honoris iactura patitur, nec alter hono-
ri consulere potest.

Ratio: Pudicitia pluris est testimonia quam opes, cum sit virtus multum laudata in S. Scriptura, pro-
qua si ex motivo supernaturale subeat mors, est martyrium. *Ita* Prob. 22. *Melius est nomen bonus
quam divitiae multæ.* Immò Juristæ dicunt: *Vita &
fama pari passu ambulant*, & per illas res patentes, ut
maxime apud Nobiles, & Perillustres, non quod sit
omnima iniquitas (cum vita sit bonum superius) sed quod invadere ad estimationem vita plurimum accep-
dit, & omnia alia ordinis naturalis bona excedat, su-
perimum autem infimi, ut ajunt Philosophi, *attingit
infimum supremi. Subsum:* Sed ut probatum est, re-
solutio substitut per defensione opum. *Ergo* & pro de-
fensione pudicitie, & famæ.

Intelliguntur hec *salvo moderamine inculpata tutela*; si enim Virgo suam pudicitiam alter salvare pos-
sit, ad id tenetur, v. g. clamore, fuga, generosa
resistenta manibus, pedibusque, ac totis viribus
facta, & tunc non potest invasorem occidere.

Ratio 5. *Intendit* hec *moderamine inculpata tutela*.

Ratio 3. Præbabilis est, quod cuivis, sive laico, sive Clerico licitum sit sua bona fortunæ, quæ sunt magni momenti, contra invasorem defendere, etiam occidendo cum in actuali ablatione, si ea alter servare vel recuperare nequit; sic ut defensio bonorum sit finalis per se intentus, non vero occisio. Ita pat. Exod. 22. prout citat S. D. hic art. 17. *Si ef-
fringens fur domum sive suffidens inventus, & accepto
vulneri mortuus fuerit, percussor non erit reus san-
guinis.*

Ratio 1. *Quia licit est pro defensione vitæ occi-
dere invasorem, ergo & pro defensione honorum
temporalium, magni saltem momenti. Prob. cons.
Divitiae sunt instrumenta ad virtutem, & necessaria
ad vitæ conservationem. Ergo.*

Ratio 2. In eo casu ipso invasor se moraliter occi-
dit, dum à violenti non desinit: *Ergo* sibi imputet
suam necem, quam ipse invasus non intendit, licet
accidentis sequatur. *Ergo.*

Ratio 3. *Ex quo patet intelligentia verborum S. Aug. L. 1.
de Lib. arbit. cap. 5. dicuntis: Quomodo agud divinam
providentiam liberi sunt à peccato qui pro his rebus quæ
conspicuntur, humanae cœde (loquitur de ea directe
intenta) polluti sunt?*

Ratio 4. *Ordo Charitatis, vi cuius ad vitam pro-
ximi conservandam tenetur, velle pati iactram bo-
norum forunæ, non obligat pro seipso, nisi dum proximus est
in urgentissima necessitate perdendi vitam: Sed hoc
non est in nostro casu, servat enim vitam, modo ab
injuria cœsset. Ergo.*

Ratio 5. *Nota* inter propositiones ab Innocentio XI. damnatas esse, & hanc Num. 31. *Regulariter occidi-
re personam pro conservatione unius aucti.*

Item Num. 32. *Hanc: Non solum licitum est de-*

*fendere defensione occisiva, qua actu possidemus, sed
etiam ad quæ jus inchoatum habemus, & quæ nos pos-
sunt speramus.*

Item Numeri 32. *hanc: Licitum est tam here-
ditate legatario contra injüstè impedientem, ne
vel hereditas adeatur, vel legata solvantur, se
taleriter defendere, sicut, & ius habent in Cathe-
drâ, Præbendam contra eorum possessionem in-
justè impedientem.*

Ratio 1. *magni momenti*, si enim sit res levis, ra-
tio dicit oppositum.

Ratio 2. *Si alter negaret recuperari*; si enim pos-
sit alio quovis modo honeste, vel via juridica, non
licet: quia excederetur moderamen inculpate tutela.

XXX. *Si quid si invasor bona illa temporalia di-
riperet non immediatè per se, sed per famulos, vel
arte magica per dæmones?*

Ratio sub iisdem clauseis in Resp. 4. & ante insi-
gnatus licet ipsum Principalem occidere.

Ratio patet ex dictis.

Ratio 4. *Idem sub iisdem clauseis sententium de-
invasore pudicitie, ut, & honoris & famæ, quando
quis actu in seipso modo quodam injuriousi invaditur,
& magna honoris iactura patitur, nec alter hono-
ri consulere potest.*

Ratio: Pudicitia pluris est testimonia quam opes, cum sit virtus multum laudata in S. Scriptura, pro-
qua si ex motivo supernaturale subeat mors, est martyrium. *Ita* Prob. 22. *Melius est nomen bonus
quam divitiae multæ.* Immò Juristæ dicunt: *Vita &
fama pari passu ambulant*, & per illas res patentes, ut
maxime apud Nobiles, & Perillustres, non quod sit
omnima iniquitas (cum vita sit bonum superius) sed quod invadere ad estimationem vita plurimum accep-
dit, & omnia alia ordinis naturalis bona excedat, su-
perimum autem infimi, ut ajunt Philosophi, *attingit
infimum supremi. Subsum:* Sed ut probatum est, re-
solutio substitut per defensione opum. *Ergo* & pro de-
fensione pudicitie, & famæ.

Ratio: *Intelliguntur* hec *salvo moderamine inculpata tutela*; si enim Virgo suam pudicitiam alter salvare pos-
sit, ad id tenetur, v. g. clamore, fuga, generosa
resistenta manibus, pedibusque, ac totis viribus
facta, & tunc non potest invasorem occidere.

Ratio 5. *Intendit* hec *moderamine inculpata tutela*.

Ratio 3. *Præbabilis est, quod cuivis, sive laico, sive Clerico licitum sit sua bona fortunæ, quæ sunt magni momenti, contra invasorem defendere, etiam occidendo cum in actuali ablatione, si ea alter servare vel recuperare nequit; sic ut defensio bonorum sit finalis per se intentus, non vero occisio. Ita pat. Exod. 22. prout citat S. D. hic art. 17. *Si ef-
fringens fur domum sive suffidens inventus, & accepto
vulneri mortuus fuerit, percussor non erit reus san-
guinis.**

Ratio 1. *Quia licit est pro defensione vitæ occi-
dere invasorem, ergo & pro defensione honorum
temporalium, magni saltem momenti. Prob. cons.
Divitiae sunt instrumenta ad virtutem, & necessaria
ad vitæ conservationem. Ergo.*

Ratio 2. In eo casu ipso invasor se moraliter occi-
dit, dum à violenti non desinit: *Ergo* sibi imputet
suam necem, quam ipse invasus non intendit, licet
accidentis sequatur. *Ergo.*

Ratio 3. *Ex quo patet intelligentia verborum S. Aug. L. 1.
de Lib. arbit. cap. 5. dicuntis: Quomodo agud divinam
providentiam liberi sunt à peccato qui pro his rebus quæ
conspicuntur, humanae cœde (loquitur de ea directe
intenta) polluti sunt?*

Ratio 4. *Ordo Charitatis, vi cuius ad vitam pro-
ximi conservandam tenetur, velle pati iactram bo-
norum forunæ, non obligat pro seipso, nisi dum proximus est
in urgentissima necessitate perdendi vitam: Sed hoc
non est in nostro casu, servat enim vitam, modo ab
injuria cœsset. Ergo.*

Ratio 5. *Nota* inter propositiones ab Innocentio XI. damnatas esse, & hanc Num. 31. *Regulariter occidi-
re personam pro conservatione unius aucti.*

Item Num. 32. *Hanc: Non solum licitum est de-*

*fendere defensione occisiva, qua actu possidemus, sed
etiam ad quæ jus inchoatum habemus, & quæ nos pos-
sunt speramus.*

Item Numeri 32. *hanc: Licitum est tam here-
ditate legatario contra injüstè impedientem, ne
vel hereditas adeatur, vel legata solvantur, se
taleriter defendere, sicut, & ius habent in Cathe-
drâ, Præbendam contra eorum possessionem in-
justè impedientem.*

Ratio 1. *magni momenti*, si enim sit res levis, ra-
tio dicit oppositum.

Ratio 2. *Si alter negaret recuperari*; si enim pos-
sit alio quovis modo honeste, vel via juridica, non
licet: quia excederetur moderamen inculpate tutela.

XXX. *Si quid si invasor bona illa temporalia di-
riperet non immediatè per se, sed per famulos, vel
arte magica per dæmones?*

Ratio: *Intelliguntur* hec *salvo moderamine inculpata tutela*; si enim Virgo suam pudicitiam alter salvare pos-
sit, ad id tenetur, v. g. clamore, fuga, generosa
resistenta manibus, pedibusque, ac totis viribus
facta, & tunc non potest invasorem occidere.

Ratio 5. *Intendit* hec *moderamine inculpata tutela*.

Ratio 3. *Præbabilis est, quod cuivis, sive laico, sive Clerico licitum sit sua bona fortunæ, quæ sunt magni momenti, contra invasorem defendere, etiam occidendo cum in actuali ablatione, si ea alter servare vel recuperare nequit; sic ut defensio bonorum sit finalis per se intentus, non vero occisio. Ita pat. Exod. 22. prout citat S. D. hic art. 17. *Si ef-
fringens fur domum sive suffidens inventus, & accepto
vulneri mortuus fuerit, percussor non erit reus san-
guinis.**

Ratio 1. *Quia licit est pro defensione vitæ occi-
dere invasorem, ergo & pro defensione honorum
temporalium, magni saltem momenti. Prob. cons.
Divitiae sunt instrumenta ad virtutem, & necessaria
ad vitæ conservationem. Ergo.*

Ratio 2. In eo casu ipso invasor se moraliter occi-
dit, dum à violenti non desinit: *Ergo* sibi imputet
suam necem, quam ipse invasus non intendit, licet
accidentis sequatur. *Ergo.*

Ratio 3. *Ex quo patet intelligentia verborum S. Aug. L. 1.
de Lib. arbit. cap. 5. dicuntis: Quomodo agud divinam
providentiam liberi sunt à peccato qui pro his rebus quæ
conspicuntur, humanae cœde (loquitur de ea directe
intenta) polluti sunt?*

Ratio 4. *Ordo Charitatis, vi cuius ad vitam pro-
ximi conservandam tenetur, velle pati iactram bo-
norum forunæ, non obligat pro seipso, nisi dum proximus est
in urgentissima necessitate perdendi vitam: Sed hoc
non est in nostro casu, servat enim vitam, modo ab
injuria cœsset. Ergo.*

Ratio 5. *Nota* inter propositiones ab Innocentio XI. damnatas esse, & hanc Num. 31. *Regulariter occidi-
re personam pro conservatione unius aucti.*

Item Num. 32. *Hanc: Non solum licitum est de-*

*fendere defensione occisiva, qua actu possidemus, sed
etiam ad quæ jus inchoatum habemus, & quæ nos pos-
sunt speramus.*

Item Numeri 32. *hanc: Licitum est tam here-
ditate legatario contra injüstè impedientem, ne
vel hereditas adeatur, vel legata solvantur, se
taleriter defendere,*

CASUS PRIMUS.

Paulus haber potenter inimicum, qui sepiissime illi machinatur mortem, nec potest ejus manus effugere, nisi à Patria, & à suis vivat quasi exul, unde res suæ duobus jam annis detrimentum patinatur, & post omnem operam adhibitum in reconciliando hominem, numquā pacem assequitur, in animo autem habet ad se, saque tuenda. Quod cum publica auctoritate nequit, privata saltem queritur inimicum illum occidere.

Queritur an possit absolvēti, si non desistat ab illo proposito occidendi sūmū inimicū?

Pro sententiā affirmativa est primo. Quod charitatis ordo postulet, ut quilibet consulat magis vita suę, quam aliena, nullusque peccet se, saque vita proximi in necessitate extrema constituti antefero, ut docet S. Thom. 2. 2. q. 64. num. 7.

Secundo quia Ius naturae concedit vim vi repellere, ut habetur in cap. Olim. Primo de Restit. spoliat. &c. Jure hoc evenit, ut quod quisque ob tutelam sui corporis fecerit, jure felisci existimet. Quare cum quilibet habeat ius se defendi, nemini tunc facit injuriam. Et in cap. 3. de Homicid. & cap. Si vero, de Sen. excommunic. dicuntur. Vim vi repellere, leges, iuraque omnia permitunt. Unde, & Cicerio in Oratione pro Milone inquit: *Hec lex non fida, sed imata est, non eam suscipimus, sed è natura arrupimus.*

Confirmatur. Quia recta ratio dicit, ut cum iustus patitur injuria ab alio, si alter iliorum debeat necessariō perire, pereat ille qui infert, quia ratio patientis injuriam est potius quam inferens. Cum ergo in presenti casu Paulus injuriam patiatur à potente inimico, nec alia ratione possit se defendere, quam illum occidendo, videtur quod sit illi licitum.

Accedit, actionem judicari bonam, vel malam ex primo, & per se objecito, non autem ex secundario, & accidentaliter. Et cum Petrus intendat ex actu necis inferre inimico, primo, & per se conservationem propriae vitæ, quod est objectum bonum; intendat autem extirpare aliena vitæ non nisi per accidens, & secundario, quatenus id ad defensionem est necessarium, non videtur, quod possit dici homicidium propositum esse culpabile.

Præterea electio medi, quod judicatur necessarium ad aliquem finem sequitur ex voluntate finis, veluti ex præmissis sequitur conclusio: adeo sicut cognitis premisis scitur conclusio, ita volito fine eligitur medium ad illum finem necessarium, sed Paulus vult licite conservationem sui, & rerum suarum, & ad hunc finem assequendum judicat necessarium medium esse mortem inimici, igitur videtur, quod licite possit illum eligere, & velle.

Tertio. Si quis reculatur in aliquo oppido, vel domo videat inimicum expectantem ipsum exire, ad hoc, ut eum interficiat, poterit antequam actu aggrederi illum interficere, non alia ratione, nisi quia hoc solùm tunc est medium ad periculum mortis propriae evadendum; sicut etiam mulier ac cumbens cum viro suo, & inveniens sub pulvinari gladium paratum, quo vir dormiens vult, quam primum fuerit à somno excitatus, illum occidere, potest ipsa arrepto clam gladio interficere prius virum, si alia omnino deesi via, qua mortem evadat: Ergo a simili videtur, quod cum nulla alia occurrat Paulo via ad se liberandum à potente inimico, quam illum auctoritate privata occidendo, posse id quidem licite facere.

Oppositum tamen est omnino dicendum. Tum quia recta ratio negat inimicum posse occidi, nisi in actu vera aggressiovis violenter facta, adeo ut necessitas adit tuenda propria vitæ, cui alter non possit occurri. Ut declarat S. Thom. 2. 2. q. 64. n. 7. Jam autem in presenti casu non est actualis aggressio inimici, sed potentialis, nec adest vi, quae constitutit extrema necessitatib; periculum: Nam paulus fugiendo, & se absentando potest evadere, ut hucusque evasit:

Tract. IV. Examen II.

quare erit verum homicidium, adeoque peccatum mortale.

Secundū. Quia habere animum, & intentionem occidendi, est occidere per se, quod non licet, nisi propter bonum commune, & personæ publicæ, ut declarat S. Thom. ubi supra, adeo, quod numquam privatæ personæ licet intendere in mortem malefactoris, ut finem vel medium, quia sic veller illam formaliter, quod semper est peccatum, sed solùm ut effectum secutum ex sua defensione, ut probat Cas. 2. 2. q. 64. num. 7.

Tertio. Quia iure naturae vim vi repellere solū licet in actuali, & presenti confictu, & ideo quia vim repellit secundum concessionem juris naturæ nullo uitio genere insidiari, nec armorum preparatione: qui autem prevent inimicum, quantumvis paratum extra actualē conflictum, solet ut insidiæ & preparatione ac machinatione vera, & maximè in case nostro quo Paulus potenter illum inimicum non nisi fraudulenter, & insidiæ interficere poterit.

Quartū. Quia potenter inimici animus potest diuturnitate temporis, vel subita accidente infirmari, vel aliis multis viis mutari, & periculum illud vita, quod nunc Paulus patiuit, quamvis, sit immensus, potest aliquando cessare, non igitur licet hoc ultimo; & extremo remedio mortis alienæ uti ad anticipandam tam cessationem.

Accedit quod inimici occiso solum est licita cum defensione moderata, que dici solet inculpata tutela, cap. Olim. Primo de Restit. spoliat. Et idem cum Petrus possit commode fugere, aut alia via evadere, quam occidendo, reus homicidii in conscientia fit.

Denique. Ubi intercedit aliquod temporis intervalum inter aggressiōnem, & defensionem non est licita aggressio, & invadensis occiso, ut habetur in cap. Significati, de Homicid. Ubi Glori. notatur, quod inimicū latam personā ex intervalo repellere non licet, quia sic esset vindicta; sed necessum est, ut fiat incontinenti, & in ipsomet negotio, & actu aggressio, & defensione, ff. ad 1. Aquilam, 1. Si ex plagi, & Tabernarius. Quare cum hæc inimici occiso, quam Paulus intendit perpetrare, non sit in continentia, nec in actu, quo inimicus etiam aggreditur, constat aperte esse culpam mortalem, & verè homicidium, ac proinde non posse in tali proposito permanentem absoluī. Hæc est sententia S. Thom. 2. 2. quæst. 64. art. 7. Cajet. ibi, &c.

Pro solvendis illis argumentis, que in contrarium allata sunt, advertendum est in primis, quod sicut in omni actu possunt repertiōne effectus, unus intentus ab agente, alter præter intentione agentis, ut dum quis fodens terram ad aedificandam domum inventit thesaurum, ille actus, qui est edificare domum, dicitur per se intentus, & ab aedificatione sumit speciem, & rationem; ille autem, qui est inventio thesauri, dicitur præter intentionem, nec dat speciem: Ita in actu, quo quis se defendit ab invadente, & aggressore, præcipuum, & intentus effectus est conservatio vita propria, à quo ille actus sumit speciem, & denominationem, ac proinde bonitatem: occasio autem invasorum est effectus præter intentionem, quia illum non intendit defensor, sed est effectus, qui consequitur actum defensivum.

Notandum denique, quod quamvis defensio sui, sanguineum rerum sit licita & honesta, liberunque sit vim vi repellere, potest tamen hæc actio vitari, vel ex circumstantia prævaricatio, ut cum sit fit obodium, vindictam, vel ex nimio excessu vel defectu, ut qui sine urgente, & inevitabiliter necessitate occidere invasorem, aut uteretur majori violentia, quam requiriatur ad se tundendum.

Considerandum præterea est, quod ut invadensis occiso licita sit, & absque peccato fiat, tria præcipue requiriuntur.

Primum est, ut invasio, seu aggressio sit vera aggressio, & per vim facta; quia ius naturale solū con-

De iustiæ oppositiis.

concedit vim vi repellere; unde si Judex per iniquum processum, vel falsi testes per calumniam conentur innocentem privare vita, non erit licitum illos occidere, quia horum iniquitas non est vera aggressio, nec propria vis, sed est calumna, quam non licet per vim repellere, sed ordine juris: perturbaret enim tota res publica, si qualibet inique opprimentem, licetum esset occidere.

Secundū, quod requiriuntur est, ut occidio invisoris sit in ipso actu aggressio ad defensionem, non autem postea interveniente temporis aliquo intervallo, aut postquam cessavit aggressio, ut dicitur in Cap. Significati, de Homicid. Et hinc est, quod si aggressor deficiens viribus, aut aliis ob causam desistat ab invadendo, aut fugit, aut dicas se nolle amplius rixari, non potest tunc aggressus illum occidere, tum quia cessavit iam violentia, tum quia talis occidio non est iam necessaria ad propriam defensionem, esque magis præterite violentia, seu injuria vindicta, & punitio, quam defensio. Idem dicit de eo, qui percussus ab aggressore, cessante actu aggressione ob id, quod aut homines intermedii, sese opposuerunt, vel alii causa, vult nihilominus eundem aggressorem repudcare, ut eius enim est vindicta, non defensio.

Tertium, quod exiguntur, est, ut defensio sit moderata, hoc est in nullo exceedat id, quod necessarium solū est ad evitandum damnum, adēo ut fiat animaduoxā conservandi se, & sua, & necessitate tali ut aliter se tueri non valeat, & id tantum fiat, quod ad vim repellendam est præcisè necessarium, & hoc dicit solet cum moderamini inculpata tutela.

Ex his facilius omnia argumenta dilinquentur, ut quia solū concludunt, & veritatem habent in casu presenti aggressio, & vera defensio. Tunc enim fatemur, lictum esse cuilibet vim vi repellere, & se defendendo alium occidere; secus autem in casu presenti, in quo non datum actualis, & presentanea aggressio, nec proinde vera defensio, sed vindicta, aut sielle se ab opprimitre injuste liberum reddere, quod lictum non est, illum occidendo, ut supri est explicatum.

Ad ultimum de recluso, & obcesso, qui nulli via alia potest evadere, quam interficiendo inimicum. Resp. quod si miser ille homo, in tali angustia, & articulo sit positus, ut morilatur sit impossibile mortem evitare, quin inimicum occidat; lictum esse occisionem, ut quia est portius defensio quam preventio cum enī violentia illa sit jam acta parata, & non sit in fieri impediti; sed quasi in facto esse, debet jucicari illi inimici occiso, presentis mai defensio, & injuria propulsatio.

Eodem modo Resp. ad casum de muliere inventiente gladium sub pulvinari paratum a marito ad eam occidentem: nam si mulier hæc nalla alia via, & ratione potest mortem evadere, nisi maritum occidat, licet occidit; quia id non est praevenire inimicum, sed nihil accipiat alienum invitio domino.

Observandum hic à Confessariis erit, quod quamvis lictum sit, in casu vera aggressio, & realis ac vera defensio vim vi repellere, ac se defendendo inimicum occidere; hoc tamen veritatem habet, quando tam aggressus quam aggressor sunt eiusdem ordinis, itau unus non sit magis necessarius boni communis, quam alius. Nam si aggressus est persona publica, vel necessaria boni communis, & aggressor nequaquam: tenetur tunc aggressus omnino se defendere, & aggressorem occidere, si aliter tueri se nequit: quia eius liberum cuilibet sit remunari juri suo, nec se defendere ex justa causa, & fine honesto, non tamen potest renuntiare necessitatib; boni communis, & juri quod in ipsum habet respublica, & converso, si aggressus sit persona privata, & aggressor non modo sit persona publica, sed etiam necessaria boni communis, concurrentibus his duas conditionibus non potest aggressus occidere aggressorem, sed debet mortem injuste, & per vim illatam patienter pati; non ratione inimici occiden-

tis, sed ratione boni communis, pro quo omni jure tam naturali, quam divino & humano tenetur expondere vitam: sed si aggressor sit solidum persona publica, non tamen necessaria boni communis: ita ut absque aggressus sit persona privata, poterit ad defensionem sui illum lictum interficere. Ratio est, quia non debet aggressus cedere juri suo, quod à natura habet tenui, & sua, nisi pro bono communis, adēo ut solidum in casu hoc teneat quis vitam propriam expondere morti, quoties ad bonum publicum tundendum id est omnino necessarium.

CASUS SECUNDUS.

Antonius habet firmum propositum aliquem occidendi, nec precibus, aut minis revocare eum potest Franciscus à perpetrandō homicidio, promittit eidem centum aureos de suo, si ab hujusmodi peccato desisteret; datque illi statim 50. cum fide certa, reliqua ipsi dandi post mensem. Antonius proinde mutato animo quoad necem, atque cum spe habentem de pecuniam promissam, ad confitendum accedit.

Queritur, an quid dictis Antonius teneatur, tam quod babendos, quam quoad habitos?

Quod temerat ad restitutionem probatur. Tum qui malè recipit ab eo qui bene dat, ita ut turpitudinē sit ex parte accipiens tantum, teneat danti id quod accipit. Cap. Non sane cum Gloss. 14. quest. 5. & l. 2. ff. de Condit. ob turpem causam. Et hinc est, quod quia usuram solvere non est peccatum, recipere autem sit, teneat accipiens usuras restituere. Et hinc consequentia regulariter valet; is teneat aliquid gratis facere, ergo turpiter aliquid accipit, qui faciat illud. Gloss. 1. 4. §. fin. de Condit. ob turpem causam.

Secundo. Quia cum Antonius ex divino precepto obligetur ad non perpetrandū tale homicidium, quid sibi datur, ut abstineat, est contra voluntatem Domini. L. 4. §. 6. de Condit. ob turpem causam. Sed Resp. Non esse Antonium obnoxium restitutioni, quod ea, quæ jam accipit, licet qui dedit, repetere possit; Quia lex non prohibet translationem dominii rei data, ne maleficium fiat, sed tantum contumeliam id quod accipit. Et hinc consequentia regulariter valet; is teneat aliquid gratis facere, ergo turpiter aliquid accipit, qui faciat illud. Gloss. 1. 4. §. fin. de Condit. ob turpem causam.

Secundo. Quia cum Antonius ex divino precepto obligetur ad non perpetrandū tale homicidium, quid sibi datur, ut abstineat, est contra voluntatem Domini. L. 4. §. 6. de Condit. ob turpem causam. Sed

Resp. Non esse Antonium obnoxium restitutioni, quod ea, quæ jam accipit, licet qui dedit, repetere possit; Quia lex non prohibet translationem dominii rei data, ne maleficium fiat, sed tantum contumeliam id quod accipit. Et hinc consequentia regulariter valet; is teneat aliquid gratis facere, ergo turpiter aliquid accipit, qui faciat illud. Gloss. 1. 4. §. fin. de Condit. ob turpem causam.

Secundo. Quia cum Antonius ex divino precepto obligetur ad non perpetrandū tale homicidium, quid sibi datur, ut abstineat, est contra voluntatem Domini. L. 4. §. 6. de Condit. ob turpem causam. Sed

Resp. Non esse Antonium obnoxium restitutioni, quod ea, quæ jam accipit, licet qui dedit, repetere possit; Quia lex non prohibet translationem dominii rei data, ne maleficium fiat, sed tantum contumeliam id quod accipit. Et hinc consequentia regulariter valet; is teneat aliquid gratis facere, ergo turpiter aliquid accipit, qui faciat illud. Gloss. 1. 4. §. fin. de Condit. ob turpem causam.

Secundo. Quia cum Antonius gratis tenebatur abstineat ad homicidium, quia tamen in gratiam, & amorem Francisci abstinet, aliquin homicidium illud perpetratrurus, potest iure naturæ, pro sua illa malitia voluntate prestitum à Francisco sibi datum reuinere, cum nihil accipiat alienum invitio domino.

Tertio. Quia quoties alii datum repetitio, nec repetit, videtur renuntiare juri suo, gratisque omnino donare, & quia habet, potest illud tutu conscientia retinere, ex dantis consensu; Confessarius tamen debet Antonio consulere, ut tales pecunias habitas expendat in pauperes, tamquam male acquisitas, & si nolit, non est propterea ei deneganda absolutio, dummodo quod alios habendos cognoscat non esse sibi debitos in foro conscientia, nec eos veit, aut desideret, tamquam promissum legale ob homicidium, à quo gratis tenebatur abstineat, nullatenusque placet illi suum factum illicitum, nec approbet illud, dicens; sed ob id esse ipsi aliquid debitum, sed probet solum affectum magnum atque desiderium, quo est obsecutus dictis Francisco, putereque illos alios 50. si sibi donentur à Francisco, elargiri animo quem habet obtemperandi illi, in omnibus licitis, & honestis. Ut optimè declarat Cajet. 2. 2. q. 62. art. 5.

Objectio in oppositione satisfacto dicendo, verissimum esse teneri ad restitutionem illum, qui accepit aliquid, ne maleficat, seu ut faciat id ad quod te-

netur non solum debito justitiae, sed etiam debito quocumque legali; nec Antonium deobligari à restitutione, nisi ex quadam dantis consensu; donec scilicet repeatat, salem extra judicium. Nam cum Francisco concessit sit conditio, que est actio personalis, quales sunt omnes conditiones, & noli repetere cum possit, videtur quod liberè donet, & magis in gratiam amoris sibi manifestati ab Antonio obsequente ejus precibus, quam propter homicidium non perpetratus.

Nec obstat, quod Franciscus ideo pretium dat, quia non potest quod desiderat, habere gratis, potuisse donatio videat coacta. *Non inquam obstat,* quia ad hoc, ut consensu dantis impedit restitutionem, non sufficit, quod malit habere gratis quam retio, quoniam alioquin etiam omnisi venditor teneretur restituere pretium ementi, cum quilibet vellet potius gratis, quam pecunia emere; sed sufficit consensu prassitus via contractus approbat. Et licet in casu huc lex concedat repetitionem, non tamen prohibet translationem Domini. Et per hac responderi potest ad quocumque in contrarium adducta.

CASUS TERTIUS.

Marcus quibusdam imposuit servitoribus suis, ut Joannem interficerent, & statim fugerent, data illis certi pecuniarum summa; isti non modò homicidium commisserunt, verum etiam centum aureos, quos in bursa Joannis invenierunt; furati sunt: cujus furii nunc conscient Marcus, & quod ex invito sit furum illud perpetratum, cum homicidarius agens, nec illos ad debitam restitutionem inducere valens, pro petendo consilio ad Confessoriam accedit.

Queritur an in conscientia Marcus astringi debeat ad centum illos aureos restituendos.

Pro sententia affirmante sunt rationes haec: Quia omnis malefactor tenetur ad resarcendum interesse damni, etiam extrinseci: *i. Qui tabulas, & l. Is cui, §. fin. de Furt. & glori. Recept. in l. 1. verb. casibus, & Pavor, consequenter, de Sent. que pro eo quo int. prof. S.*

Quia in cap. in tua causa de injurya & damno illato habetur: si tuis culpa damnum est datum; jure te super his satisfacie oportet. Cum ergo hoc futuri causum sit ex culpi homicidiu iussi à Marco, videatur astringi debere ad illud satisfaciendum. *Arg. quod qui damnum causas vel occasionem dat, damnum dedisse videtur 26. q. 5. c. de Occidentis, &c. cap. Cu bono 26. q. 6.*

Tertio. Quia mandans tenetur ad omnia, in quibus mandarii excedunt fines mandati, *ut cap. fin. de Homicidio lib. 6.* ubi dicunt quod mandans verbaveri, licet prohiberit mulieril, vel occidi, teneat tamen si multevel vel occidatur, & efficiat irregulare, quatenus illud proscriptio debuisse.

His tamen non obstantibus Resp. Quod si Marcus neque ea intentione homicidium praecepit, ut tales pecuniae furto acciperentur: neque de furandis quidquam cogitavit, ad eas restituendas nequaquam obligatur in conscientia.

*Quia damnum, quod nullo modo est volitum, non est restituendum, jam autem illud furum non fuit à Marco volitum in se, & directè, ut satis patet, nec etiam volitum in sua causa, eo quod homicidium illud non est ex se directum, & ordinari in tale furum, nec habent huc duo delicta inter se necessariam connexionem, ita ut unum sequatur, aut dependeat ex natura sua ab aliis, velut effectus à causa à diversis autem non sit illatio, *i. Papinianus, ff. de Min. & c. Ad audiencem, de Delictis.**

Secundo. Quia, ut quis teneatur ad restitutionem damni, necesse est, ut concurrat ad actum, quo inferuntur damnum, & aliquid reverè officias pertinet ad illum actum, quo proxime noctur, ita ut non solum sit causa sine qua non sequeretur effectus, sed

sit causa positiva, vera, & efficax. Cum igitur in hoc furto Marcus concurrevit tamquam causa sine qua non, & non ut causa per se, & efficax, sequitur non esse obnoxium restitutioni.

Tertio. Quia si isti servitores, ultra illatum homicidium detrahebant postea de honore, & fama occisi, vel illius filiam deflorassent: non teneretur Marcus ad compensanda alia dama quād homicidii, non autem famigl dama, aut deflorationis, cum possit, videtur quod liberè donet, & magis in gratiam amoris sibi manifestati ab Antonio obsequente ejus precibus, quam propter homicidium non perpetratum.

Nec obstat, quod Franciscus ideo pretium dat,

quia non potest quod desiderat, habere gratis, potuisse donatio videat coacta. *Non inquam obstat,* quia ad hoc, ut consensu dantis impedit restitutionem, non sufficit, quod malit habere gratis quam retio, quoniam alioquin etiam omnisi venditor teneretur restituere pretium ementi, cum quilibet vellet potius gratis, quam pecunia emere; sed sufficit consensu prassitus via contractus approbat. Et licet in casu huc lex concedat repetitionem, non tamen prohibet translationem Domini. Et per hac responderi potest ad quocumque in contrarium adducta.

Denuo. Qui ex odio interficeret quempiam, & ea postea sciret habere debita multa, non teneretur ad parvissima creditoribus; quia etiā nocuerit ex indirecte, non tamen cum injurya, eo quod non sūt illi intentio id tā documentum directa, nec aliquo jure aut justitia arctabatur hic evitare debitis illorum. Ergo multi minus temebatur Marcus ad restituendum furto per homicidas illo invito commissum. *Ia Cap. 2. 2. q. 62. art. 7.*

Nec obstant ei, que in principio in contrarium sunt adducta. Procedunt enim de causante vere, & efficaciter dannum, non autem de causa sine qua non. *Cum enim in juvente, & cooperante respectu aliquis damni reperiantur duo:* *Alterum,* quod se habet tamquam affirmatio, videbatur realiter, & vere concurre; *Alterum,* quod se habet veluti negatio, nempe sine ipso non sequi effectum: ratio causa non est sumenda ab hac negatione, qua non concurrente effectus non consequeretur, sed suspicenda est ratio causa ab illi affirmatione, que est concurre, seneficer, adeo quod causa damni dans, & universitatem socii, & complexum tunc solum teneretur damnum restituere, quando in actione damnificante aliquid efficit, quod per se tantum talen actionem. Secus est in casu presente, in quo Marcus praepiens homicidium, non concurret efficaciter ad furtum per accidens, & praeferat suam intentionem secutum.

Quare primū & secundū Argumentum valet in malefactore, cuius culpabilis actione, fuit vere, & efficiaciter causum damnum. Tertium autem Argumentum concludit in casu quo potius, & debuit illud documentum premettere: *secs autem est in casu, quo non potuit praevidere, qui de raro contingit.*

EXAMEN III.

De furto Justitiae commutativa opposito.

Dic q. S. D. Q. 66. per 9. art.

QUÆRO I. Quid, & quantum peccatum est furum, & quomodo differt a rapina?

XXXI. *Respondeo.* I. Furum sit definitur: *Est acceptio rei aliena occulta, & fraudulenta, seu invito domino.* Ita patet ex S. Th. hic art. 3. in fine c. & ad 1. & ad 5. in c.

Explico: Nomina rei intelliguntur etiam usus, & possessio ex invito domino. Unde per est, qui sine consensu domini saltum presumptu utitur re deposita, commoda; &c. Per ly occulta furum differt a rapina, ut dicetur. Dicitur fraudulenta, id est, ex malo animo, non ex joco, nec ex presumptu domini consensu, & absque Judicio, vel Superiori, aut Dei auctoritate. Nam Deus potest rerum dominia transferre, sicut Exodi 11. & 12. Filii Israel propter labores, & injuries, quas diu persessi fuerant a Egypciis, dedit eorum thesauros, ut docet S. D. art. 5. ad 1. Per ly acceptio intelliguntur

De vitiis Justitiae oppositis.

quævis injusta detentio rei, & omnis damnatio, quæ fit destruendo, comburendo.

Resp. 2. Rapina definitur quod sit acceptio rei aliena per violentiam, id est, domino vidente, & rem suam servare volente.

Ad Rapinam spectat, si quis alterum cogat ad ineundum inaequalem contrarium. Si quis faciat injustus extortiones tributorum. Si latro quid extorquat metu mortis intentat. Si Telonarius titulus vectigalis exigat plus, quam debetur. Item est de alius ministris, si quid petant quod ex metu negare non audent illi a quibus petitur.

R. 3. Furum (item est de rapina) est peccatum ex genere suo mortale. Ita S. D. art. 6.

Ratio: Quia contrariaur charitati Dei, & Proximi, uti & Justitiae, que dictat, ut cuivis relinquatur quod suum est.

Dixi ex genere suo, quia in individuo potest aliquid esse veniale ex imperfectione actus, parvitate materie, ac defectu libertatis.

Resp. 4. Furum, & rapina specie differunt, & rapina est peccatum gravius furto.

1. Pars est S. D. art. 4. p. 2. art. 9.

Ratio 1. pro 1. p. Tum quia valor 2. vel 3. aureorum sunt adducta. Proceedunt enim de causante vere, & efficaciter dannum, non autem de causa sine qua non. *Cum enim in juvente, & cooperante respectu aliquis damni reperiantur duo:* *Alterum,* quod se habet tamquam affirmatio, videbatur realiter, & vere concurre; *Alterum,* quod se habet veluti negatio, nempe sine ipso non sequi effectum: ratio causa non est sumenda ab hac negatione, qua non concurrente effectus non consequeretur, sed suspicenda est ratio causa ab illi affirmatione, que est concurre, seneficer, adeo quod causa damni dans, & universitatem socii, & complexum tunc solum teneretur damnum restituere, quando in actione damnificante aliquid efficit, quod per se tantum talen actionem. Secus est in casu presente, in quo Marcus praepiens homicidium, non concurret efficaciter ad furtum per accidens, & praeferat suam intentionem secutum.

Oppono contra dictam Regulam juris: Christus & SS. Martynes formaliter patiebantur injuryam, nimirum mortem: Sed eam passi sunt scientes, & volentes seu desiderabant am. Ergo.

Confirm. I. Christus voluit subire mortem innocentem, immo de hoc habuit præceptum: *Sed non potuit subire mortem innocentem nisi formaliter injuriam.* Ergo hanc voluit.

2. S. Chrysostomus homilia super cap. 21. Matth.

Christus cum tanta gloria est ingressus, ut amplius eorum adversus te excaret inuidit, addit: „Ergo si Christus eos provocavit, fortē de morte sua eos fecit innoxios? Absit; excitavimus eos, non ut facere quod ante tolleremus; sed ut possent facere, quod prius volebant. Subsum: Sed Iudei prius volebant mortem formaliter inuidit. Ergo Christus ad hanc eos excitavit. Ergo eam ut talen voluit.

3. S. Laurentius in criticula positus ad Tyrannum dixit: Assatum est, jam versa & manduca: Ergo voluit actionem, qui ei feret inuidit.

Ad Oppos. dist. min. pro 2. parte: Desiderabant mortem, non supposita Iudiciorum ac Tyrannorum malitia; neg. min. ea supposita, sublitt. desiderabant mortem formaliter ut inuidit, neg. min. ad rationem inuidit mere negativæ, seu permissive se habendo, conc. min. & nego. cons. Vel 2. alter: Fuerunt volentes, seu voluntaria, comparative ad Deum, conc. min. comparative ad iniquam actionem Tyrannorum, subdit. ut ante. Christus ergo & Martynes, malitia Tyrannorum jam supposita, & ad eam se habendo, nimirum, nihil distat videtur. Nec in Responsione quantitas mortis est determinata mathematicè, sed mortaliter, sicut pretia rerum, quæ non consistunt in indivisibili termino.

XXXIII. Oppono 1. Rex aliquis partum curat, nec est invitatus, si centum aureos perdat, & debet esse liberaliter. Ergo qui eos illi furatur, non peccat mortaliter.

Oppono 2. probando, quod respectu omnium beat assignari eadem quantitas ad mortale sufficiens. Fur-

Ad Confirm. 1. disting. min. intendendo per seipsum formalem inuiditum, neg. min. ad eam permissibile se habendo, conc. min.

Ad 2. Confirm. applicanda est eadem distinctio.

Ad 3. Confirm. Respondetur, S. Laurentius hoc dixisse ex speciali instinctu Spiritus S. & quidem per modum objurgij, seu imptoperando Tyranno, ut demonstraret, se Dei virtute plus posse pari, quam Tyrannus possit de paenit. Dixisse, inquit, etiam jam præposita Tyranni malitia, qui tormenta eadem intulisset, etsi sanctus Laurentius illa verba non dixisset.

QUÆRO II. Quæ materie quantitas sufficit, ut furtum sit peccatum mortale?

XXXII. Quot capita, tot sunt sententiae in hac questione: sed cum probabilitate.

Resp. cum Bonnes, Serra, & aliis, duo aut tres ad summum ducati, seu aurei sunt notabiles, seu ad mortale sufficiens materia furti, respectu cuiuscumque etiam potissimum Principis, aut Regis. Respectu mediocriter divitum, ex propriis redditibus viventium, florent, aut mediis imperialis. Respectu artificum ex proprio quotidiano labore viventium, viginti crucigeri. Respectu pauperum decem crucigeri.

Ratio 1. pro 1. p. Tum quia valor 2. vel 3. aureorum ex communis hominum presumptione non est mortalis, sed re gravis. Tum etiam, quia ipsi Principes agri patr in suis gabellis, vel unico auro defraudentur. Tum tandem, quia opposita sententia maiorem pro dubitis requirit quantitatem, exponit eos periculo multorum furorum, seu dannorum.

Ratio 2. pro tota Responsione: Quantitas sufficiens ad mortale furti taxatur ex respectu ad personam laevis, an sit rationabiliter invita, ejusque damnum: Sed ditissimum homo ex ablatione 2. vel 3. aureorum, & aliae personæ in Responsione nominatae ex ablatione summe specificata patiuntur grave damnum. Ergo Min. prob. Gravitas damni in furo, & ratio involuntarii in persona laevis, non est pensanda solidum ex eo, quod dominus patiatur damnum in sua persona, seu in usibus personalibus, nimirum victu, vestitu, &c. sed etiam ex eo quod inter temporalia privet ut aliquo notabiliter bono, scilicet facultate disponendi de re sua, vel mensstro stipendio aliquo ministeriorum inferioriorum, vel militis: Sed privatus etiam ditissimus per ablationem duorum, vel trium aureorum, & sic de aliis in Responsione nominatis. Ergo.

Ratio: In rigidiori sententia ex natura rei, & obiecto notabiles materia furti est quantitas sufficiens ordinario vii diuino illius, cui fit damnum: Sed ditissimum homo ex ablatione 2. vel 3. aureorum, & aliae personæ in Responsione nominatae ex ablatione summe specificata patiuntur grave damnum. Ergo Min. prob. Gravitas damni in furo, & ratio involuntarii in persona laevis, non est pensanda solidum ex eo, quod dominus patiatur damnum in sua persona, seu in usibus personalibus, nimirum victu, vestitu, &c. sed etiam ex eo quod inter temporalia privet ut aliquo notabiliter bono, scilicet facultate disponendi de re sua, vel mensstro stipendio aliquo ministeriorum inferioriorum, vel militis: Sed privatus etiam ditissimus per ablationem duorum, vel trium aureorum, & sic de aliis in Responsione nominatis. Ergo.

Dixi vii diuino ordinario, ad quem non sufficit unum ovum, licet possit contingerre aliquem uno die eo esse contentum, nec proinde eius ablatio esset mortalis. Item quia persona illustres sapienter viventes plus instinunt uno die quam 3. aureos, ad mortale non requirunt, ut austerior tantum, quanti constat tam laius unius diei mensa.

Quid si quis Regi auferret tres aureos minus uno, vel duobus crucigeris?

Dico, æquæ mortaliter peccat. Quia, quod parum distat, nihil distat videtur. Nec in Responsione quantitas mortis est determinata mathematicè, sed mortaliter, sicut pretia rerum, quæ non consistunt in indivisibili termino.

XXXIII. Oppono 1. Rex aliquis partum curat, nec est invitatus, si centum aureos perdat, & debet esse liberaliter. Ergo qui eos illi furatur, non peccat mortaliter.

Oppono 2. probando, quod respectu omnium beat assignari eadem quantitas ad mortale sufficiens. Fur-

Tract. IX. Examen III.

Furtum in tantum est peccatum, in quantum contrariatur iustitia commutativa: Sed qui Regi furatur florenum, iustitiam commutativam æquè graviter ledit, quam qui illum furatur diviti. Ergo. *Min. prob.* Justitia commutativa respicit æqualitatem rei ad rem, non attendendo merita personæ, uti distributiva respicit, propter quod Rex æquè caro pretio debet solvere quod emit, ac rusticus. *Ergo.*

Ad 1. dist. ant. Non est invitus notabiliter, neg. ant. secus, conc. ant. & nego consu. Nam in eo causa Rex rationabiliter debet esse invitus ob tres rationes pro Responsione datas, & inconvenientia in eis adducuntur.

Partiter liberalitas Principi debet esse rationabilis, aliquoquin erit prodigalitas.

Ad secundum neg. min. ad prob. dist. ant. æqualitatem rei nuda sumpta ad rem, neg. specus circumstantis locorum temporum & personarum, conc. ant. & neg. consu. Eadem enim res plus valer uno tempore, quam alio, & plus apud unum, quam apud alium: si cuiusque actu, sed illo quo cum furtorum præteritorum advertentia complet materiam gravem. Quod verum est, si furetur ab uno, sive à diversis. Et toties, quoties materiam pro mortali sufficientem de novo compleat.

Ratio 1. part. Etsi ultimum furtum secundum se sumptum non artat, notabilem quantitatem, sicque ab solùm, & præcise accepimus non inferat proxime grave damnum, bene tamen virtute præcedentium furtorum, & ut cum illis combinatum, sicut à pari in die jejuni post plures minutæ confectiones, ultima, quia quis adverterit se completere materiam gravem, jejuni frangit, illud frangit. Ergo.

Eiusmodi ruit fundamentum adversariorum opponentium, quod peccata venialia quantumvis multiplicata, non faciunt unum mortale, v. g. plures detractiones veniales.

Nam hoc solùm verum est, si non afferant materia, sive in se gravem, sive graver damnosum proximo, uti tamen affert furtum; simile est in jejuni.

Sicis in detractione, quia tamen si eam etiam affieret; est paritas.

Dixi, cum advertentia furtorum præteritorum, quia inculpabilis inadvertentia ab omni peccato excusat.

Ratio 4. part. quod nimis peccat mortaliter, sive ab uno, sive à pluribus furetur, est: tum quia talis malitia combinata in se non est modicus, sed gravis: tum etiam, quia licet singuli non graviter damnificantur, bene tamen communias: tum tandem quia opposita sententia dat patriciniam illis, qui diversos in parvis defraudent, & occasionem iteranti furti.

Tertia pars patet ex dictis.

Resp. 3. Fuit in *Responsionem 2.* depictus, non solùm mortaliter peccat ratione detentio rei alienæ notabilis, ut distinguunt *Maledictus*, & alii quia tamen distinctio parum facit ad praxin; sed etiam ratione iniuste acceptio.

Ratio 4. quia non tantum detentio, v. g. trigesimi, vel quadragesimi crucigeri ratione advertentia moraliter continuatur cum prioribus detentib; sed & acceptio cum acceptib; Nam in ultimo actu, advertens materia gravitatem, consentit in eam.

Resp. 4. Si dictus fut ante ultimum, penitendum, vel antepenitendum furtum materiæ notabilis, complicitu serio proposisset à furtis desistere, aut restituere, & tamen postea furetur, non peccat mortaliter.

Ratio: Quia non adest moralis continuatio ob retractionem voluntatis. Ergo.

Resp. 5. Ut dictus fut ante ultimum, nihil refert, quod inter furtum minuta intercedant longa intervalla, v. g. aliquod septimanarum, vel mensium. Nec requiritur major quantitas, si furetur à diversi, quam ab uno.

Ratio 1. part. Quia illa intervalla solùm tollunt continuacionem physicam, manente morali per hoc, quod fui sciens & advertens, per ultimum furtum compleri materiam gravem, consentiat in illam. Ergo.

Ratio 2. part. Licet tum singuli non sint graviter inviti, nec graviter damnificantur, bene tamen communias, ut dictum est.

Resp. 6. Qui modicum furatur illi, cui plures alii etiam modicum furantur, v. g. uvas ex vinea, poma ex

tum. Et sartorum, qui multas pannii particulas auferunt, sive ab uno, sive à diversis, de quibus postea.

Ratio 1. part. Grave onus restitutionis, reservatio, & censura supponunt grave damnum effectivè ilatum.

Resp. 2. Probabilior est sententia Thomistica, quod, qui sine dicta intentione, sed solùm occasionaliter plura furtæ minuta commitit, successivè tamen notabiliter quantitatē accipit, mortaliter peccet, non quocumque actu, sed illo quo cum furtorum præteritorum advertentia complet materiam gravem. Quod verum est, si furetur ab uno, sive à diversis. Et toties, quoties materiam pro mortali sufficientem de novo compleat.

Ratio 1. part. Etsi ultimum furtum secundum se sumptum non artat, notabilem quantitatem, sicque ab solùm, & præcise accepimus non inferat proxime grave damnum, bene tamen virtute præcedentium furtorum, & ut cum illis combinatum, sicut à pari in die jejuni post plures minutæ confectiones, ultima, quia quis adverterit se completere materiam gravem, jejuni frangit, illud frangit. Ergo.

Eiusmodi ruit fundamentum adversariorum opponentium, quod peccata venialia quantumvis multiplicata, non faciunt unum mortale, v. g. plures detractiones veniales.

Nam hoc solùm verum est, si non afferant materia, sive in se gravem, sive graver damnosum proximo, uti tamen affert furtum; simile est in jejuni.

Sicis in detractione, quia tamen si eam etiam affieret; est paritas.

Dixi, cum advertentia furtorum præteritorum, quia inculpabilis inadvertentia ab omni peccato excusat.

Ratio 4. part. quod nimis peccat mortaliter, sive ab uno, sive à pluribus furetur, est: tum quia talis malitia combinata in se non est modicus, sed gravis: tum etiam, quia licet singuli non graviter damnificantur, bene tamen communias: tum tandem quia opposita sententia dat patriciniam illis, qui diversos in parvis defraudent, & occasionem iteranti furti.

Tertia pars patet ex dictis.

Resp. 3. Fuit in *Responsionem 2.* depictus, non solùm mortaliter peccat ratione detentio rei alienæ notabilis, ut distinguunt *Maledictus*, & alii quia tamen distinctio parum facit ad praxin; sed etiam ratione iniuste acceptio.

Ratio 4. Quantitas in filio ad mortale sufficiens non est eadem respectu omnium, sed prudenti judicio determinanda pro conditione status loci, & circumstantiarum, sic ut minor quantitas sufficiat pro filio patris mechanici, quam prædictivis. Patet.

Eiusmodi sequitur, graviter peccare, immò ad restitucionem teneri filios (nisi rationabiliter possint præsumere condonacionem parentum, vel fratrium) si pecunias pro studiis, vestibus, librīs, &c. sibi missas in notabilis, quantitate impeditus lusibus computationibus, femini, &c. Quia restitutio si non possit fieri aliter, debet illa quantitas post mortem parentis adiungi in divisionem cum fratribus.

Nota. inter propositions ab Innocentio XI. damnata esse & hanc, Num. 38., Non tenetur quis sub pena peccati mortalis restituere, quod ablatum est per pauca furtæ, quantumcumque sit magna summa talis.

Item & hanc Num. 37., Familii, & famulae domesticæ possunt occulæ heris suis surripere ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario, quod recipiunt.

Resp. 5. Fragmenta, que mortaliter loquendo habent ut sponte derelicta à dominis: eo quod sint exigui valoris, vel eis omnino usui esse non possint, licet sartores retinent. Patet.

Resp. 6. Si valor fragmentorum attingat materiam gravem.... & sartor accipiat ius laboris premium, licet ea non retinet. Patet.

Si vero justum laboris stipendum juxta contractum, vel (secluso contractu) juxta aliorum morem non accipiat, licet retinet, pro quanto injusè subtrahitur.

Ex quo proportionabiliter patet, quid quoad hoc licet, vel non licet, famulis sartorum, dum Magister eius justum salarium dat, vel non dat.

Quæro V. Licetne furari propter necessitatem?

De vitiis Justitia oppositis.

exhorto, licet id sciat, non peccat mortaliter, nisi suo exemplo,hortatione, vel consilio alii sit causfurandi.

Ratio 1. p. Quia est causa levis danni.

Ratio 2. p. patet ex supra dictis cooperantibus damno *Tract. 8. Exam. 9. num. 114.*

Nota. in omnibus hisce prudentiam Confessarii esse necessariam.

Quæro IV. Quid sentis de furta uxoris, filiorum, domesticorum, famularum, sartorum, &c. &c.

XXXVI. *Ante Responsionem* revideantur dicta supra de domino uxoris super bona parapernalia, & de donationib; eorum, item de domino filiorum super bona castraria, vel quasi.

Ratio 1. UXOR invito rationabiliter marito, vel maritus contra voluntatem etiam presumptum uxoris, surripiens aliquid notabile ex bonis propriis ejus, vel ex bonis communib; peccat furti mortaliter.

Ratio patet ex definitione furti, quia est alienum, vel quod usum, vel usumfructum.

Ratio 2. Regulariter loquendo ad furtum mortale, magis quantitas requiriunt in uxore, liberis, sanguine junctis, & famulis, maximè quoad esculent, & poculenta, eorum cura commissa, modo ipsi ea sumant.

Ratio: *Tum* quia non surripiunt pretiosa, ut supponi; *tum* etiam quia domini non sunt valde invulnerari, salem circa rem ipsam, licet sicut circa modum; nec exinde graviter damnificantur, quia minus postea edunt hora consueta. Ergo.

Exceptio est, si auferant integros cibos, vel pro alia mensa domini asservandos, vel pro stolido aliquo officiali destitutus, quia ille esset rationabiliter invitus.

Ratio 3. Filius mortaliter peccat, si quid notabiliter occulæ, & parentibus rationabiliter invitus accipiat de bonis, quorum dominium, vel ususfructus est penes parentes, teneture restituere.

Ratio: Quia verè est furtum.

Ratio 4. Quantitas in filio ad mortale sufficiens non est eadem respectu omnium, sed prudenti judicio determinanda pro conditione status loci, & circumstantiarum, sic ut minor quantitas sufficiat pro filio patris mechanici, quam prædictivis. Patet.

Eiusmodi sequitur, graviter peccare, immò ad restitucionem teneri filios (nisi rationabiliter possint præsumere condonacionem parentum, vel fratrium) si pecunias pro studiis, vestibus, librīs, &c. sibi missas in notabilis, quantitate impeditus lusibus computationibus, femini, &c. Quia restitutio si non possit fieri aliter, debet illa quantitas post mortem parentis adiungi in divisionem cum fratribus.

Nota. inter propositions ab Innocentio XI. damnata esse & hanc, Num. 38., Non tenetur quis sub pena peccati mortalis restituere, quod ablatum est per pauca furtæ, quantumcumque sit magna summa talis.

Item & hanc Num. 37., Familii, & famulae domesticæ possunt occulæ heris suis surripere ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario, quod recipiunt.

Ratio 5. Fragmenta, que mortaliter loquendo habent ut sponte derelicta à dominis: eo quod sint exigui valoris, vel eis omnino usui esse non possint, licet sartores retinent. Patet.

Ratio 6. Si valor fragmentorum attingat materiam gravem.... & sartor accipiat ius laboris premium, licet ea non retinet. Patet.

Si vero justum laboris stipendum juxta contractum, vel (secluso contractu) juxta aliorum morem non accipiat, licet retinet, pro quanto injusè subtrahitur.

Ex quo proportionabiliter patet, quid quoad hoc licet, vel non licet, famulis sartorum, dum Magister eius justum salarium dat, vel non dat.

Quæro V. Licetne furari propter necessitatem?

XXXVII. *Ante Responsionem* vide supra *Tract. 7. Exam. 6. num. 87.* quod necessitas sit *triplex*, scilicet extrema, gravis, communis, quæ ibi expli-cantur.

Ratio 1. In extrema necessitate potest aliquis propriæ auctoritate ex rebus alienis suis necessitatibus subvenire, sive manifestè, sive occultè sublatis, nec hoc propriè habet rationem furti, vel rapinæ. Ita S. D. art. 7. in corp. in fine.

Ratio 2. S. d. est. *Tum* quia in extrema necessitate omnia sunt communia in hoc sensu, quod necessaria sunt, non verò amplius, sint occupant. *Tum* etiam quod divisio, & appropriatio rerum facta est jure humano: *Sed* hoc nequit præjudicare Juri Natura, quod dicit, per res inferiores esse subveniendum necessitate hominum. Ergo. Vide *Tract. 8. Exam. 6. n. 126.*

Ratio 3. Probabiliter est, in gravi necessitate id non licere. Nam inter propositiones ab Innocentio XI. damnatas est haec Num. 36.

Permissum est furari non solum in extrema necessitate, sed etiam in gravi.

Plura quo hic dici possent, dicta sunt supra de elemosyna *Tract. 7. Exam. 6. n. 86.* & seqq.

Tum de impotentiæ restituendi *Tract. 8. Exam. 6. n. 126.* & seqq. ubi etiam patet, an talis transacta necessitate teneatur restituere.

EXAMEN IV.

De Injustitia Judicis.

De quo suo ordine agit S. D. q. 97. per 4. art.

Q uæro I. Potestis quis judicare aliquem sibi non subiectum?

XXXVIII. *Res.* negativè cum *Sancto Doctoro Regio q. 67. art. 1.* Cuius *Ratio est:* Sententia Judicis habet vim coadiuvant (cum sit lex particularis) qua utraqque pars colligitur compellatur ad parendum ei. *Sed cogni* non potest nisi subditus. Ergo.

Not. ex eodem art. variis modis posse aliquem esse subiectum. 1. Ratione potestatis ordinaria, ut omnes fideles subduntur Papa, Diocesanis Episcopo, Regnicis Regi. 2. Ratione commissionis, vel potestatis delegatae, idque vel divinitate, sicut Daniel judicavit Seniorum, c. 13. Et Moyses *Exod. 2.* interfecit *Egyptum.* Vel humane, qualis est in *Nuntio Apostoli*, ac Vice Rege. 3. Ex consensu partium, ut si litigantes compromittant in certos arbitrios, seu eorum decisiones partituros, adjunctione etiam poena tergiversant, vel infingunt. 4. Soritutis quis furari ratione delicit, vel contractus: quarè potest puniri à judice loci in quo delicit.

Oppono: Christus est Rex Regum, & tamen potest judicatus a Pilato, seque illi subiectus. Ergo.

Distinguo: Puit judicatus inique, C. Just. N.

Oppono: Ipse Christus, Joannis 19. dixit: *Non haberes potestatem adversum me ullam, nisi tibi datum es deus duxerit.* Ergo non inique.

Ad hoc responderet, intelligi de potestate non superpotestis ac iuris, sed facti & permissionis. Unde datum ibi idem sonat ac *permisum.* Hinc

Nota, quod non dicat *super me*, sed *adversum me.*

Potestine Papa alterius iudicio se submittere? De hoc vide supra *Tract. 7. Exam. 1. n. 22.*

XXXIX. *Quid sentis de Clericis,* an sint subiecti potestati seculari?

Dico, nullus *Judex* secularis potest judicare Clericorum.

Ratio: Quia sunt exempti Jure Imperatorio & Civilium.

Nonne saltem *Judex* secularis potest Clericos comprehendere jure defensionis innocentis, vel pauci Reipublica, eosque detinere, usque dum propriis Ecclesiasticis Prelatis eos tradat?

Affirmo. *Ratio:* Ut tranquillitatem communis consulatur, & pauperum, vel innocentium oppressio vitetur.

Quo-